

Вх. No 11-НО-05/11.01.2021 СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Орлин Любенов Деков,

Институт по Почвознание, Агротехнологии и Защита на Растенията „Н. Пушкиров”, СА
(Пенсионер)

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен ”Доктор”, по научна специалност „Зоология”(шифър 02.22.01 “Екология и опазване на екосистемите”), на асистент **Мария Николаева Качамакова**, докторант от ИБЕИ-БАН, озаглавен: ”Адаптация на европейския лалугер (*Spermophilus citellus*) при транслокации на индивиди в България”.

До неотдавна масово разпространен у нас, считан за неприятел в земеделието, днес местообитанията и числеността на Европейския лалугер бързо намаляват поради комплекс от неблагоприятни климатични промени и човешка дейност. Преместването, или транслокация на индивиди е важно звено в усилията за съхраняване и възстановяване на този вид. В „План за действие за опазване на европейския лалугер в Европейския съюз” (Janák *et al.* 2013) са отбелязани редица пропуски в знанията, за попълването на които е планирана темата, целта и конкретните задачи на дисертационния труд на М. Качамакова: да се проучат някои фактори, влияещи върху адаптацията на лалугера и поведенческата и физиологична реакция на животните след транслокации у нас.

Основната изследователска част е представена на английски език, формирана от три публикувани и две подготвени за печат научни статии. Стилът на работата е ясен и адекватен на научното търсене. Литературният преглед от 177 източника е изчерпателен и показва добрата осведоменост на автора за съвременното състояние на изследванията по набелязаните цели. Използваните методи и съвременните средства за наблюдение и анализи съответстват на планираните за изпълнение дейности. Материалите са подредени логично, започвайки с аналитичен обзор на резултатите от всички транслокации, проведени у нас, мониторинг на подсилени, реинтродуцирани и интродуцирани лалугерови колонии и оценка на дейностите по транслокациите, изучаване движението на животните след освобождаване, предпочитани биотопи, стресовото състояние и хелминтни паразити в резидентните и преместените животни.

Обстойният преглед и анализ на материалите по транслокациите е открил условията, благоприятстващи успеха на преместването както и фактори, водещи до провал. При комплексно изследване в условия на реални консервационни дейности са получени ценни данни по пространственото поведение, избора на микросреда, нивата

на стреса и динамиката на инвазираността с хелминтни паразити през първите месеци след преместването на индивидите в новата среда. Значимост на проучването е сравнение на резултатите, получени за преместените, с тези за местните индивиди, което допринася за осветляване на приспособяването към нови условия. След анализ с подходящи статистически методи и специализиран софтуер, уелото интерпретиране на данните логично е довело до получаване на убедителни и достоверни заключения, представящи решението на планираните задачи в 10 обобщаващи извода, на базата на които са синтезирани и четирите приноса на дисертационния труд. Те са логичен финал на проведените изследвания и аз напълно приемам тяхното съдържание, предопределящо научното и научно приложното им значение и оригиналност.

По дисертацията са публикувани 3 статии на английски език в три чуждестранни научни списания с импакт фактор, представени са и на шест научни конференции в Европа и у нас. Подготвени са за печат още 2 научни статии. Авторефератът, в обем на 30 страници, отговаря на съдържанието на дисертационния труд и напълно представя основните резултати, изводи и приноси на докторантката.

Като бележки ще отметна липса в раздел материал и методи на 2^{ра} статия и 2^{ри} ръкопис по-подробно описание на определянето на видовете мравки и хелминти и цитиране на използвана литература. В приносите би било добре да се включат конкретни резултати. В 3^{ти} принос е изказана хипотеза, подлежаща на доказване, която всъщност предопределя цел и насока за изследвания на авторката в бъдеще.

В заключение, с предоставените ми за становище дисертационен труд, съпътстващите го приложения, изяви на научни форуми и активно участие в научни и приложни природозащитни проекти докторантката доказва, че притежава задълбочени знания, усвоила е и може да работи със съвременни изследователски методики, и с придобитите практически умения е способна да решава теоретични и приложни проблеми и задачи в зоологията и екологията както самостоятелно, така и в екип.

Оценката ми за проведените изследвания и представените материали по дисертацията е положителна, и ще подкрепя предложение **ЗА** присъждане на образователната и научна степен “Доктор“ на асистент Мария Николаева Качамакова.

05.01.2021г.

гр. София

Член на Научното жури:

/доц. д-р Орлин Деков/